

חובות רשות ציבורית
מאת עוה"ד רינת בובליל – קדש

רשות ציבורית או רשות מנהלית, הינה גוף העוסק ברגולציה ואמון על הענקת שירותים שונים לכלל הציבור.

כגוף ציבורי, מוטלות על הרשות חובות מוגברות שבגינן חייבת הרשות לפעול ולקבל החלטות בצורה מסוימת ומובנית כלפי הפרט – האזרח זאת מכח היות הרשות גוף מאוגד ומתוכנן, בעל יכולת גדולה יותר לכלכל את צעדיו בהתאם כמו גם למסור ולאגד אינפורמציה רלוונטית שעשויה לסייע ולהשפיע על קבלת החלטות בענייניו של הפרט והפיכתן ברות ביצוע.

לצד הגופים הציבוריים הקלאסיים, קיימים גופים ומוסדות מסוימים שהתהוו והתכוננו על בסיס אדני המשפט הפרטי ועם זאת לאור אופיים, מטרתם והעובדה כי חלקם מקבלים תקציבים מהמדינה יחשבו כגופים 'דו-מהותיים' אשר קיימת נטייה להחיל עליהם חובות מתחומי המשפט הציבורי.

חקיקתם של חוקי היסוד ובראשם חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו שנחקק בשנת 1992 ובהמשך חקיקתו של חוק חופש המידע, תשנ"ח – 1998, השפיעה רבות על מלאכת הפרשנות במשפט ולענייננו, בענף המשפט הציבורי וכך נקבע לא אחת כי הרשות הציבורית מחויבת לפעול בשקיפות כלפי האזרח בין היתר משום שהיא פועלת מכח נאמנות ומשמשת כנאמן על מידע שמהווה קניינו של הפרט בראש ובראשונה.

עם זאת, המחוקק העניק לרשויות סמכות להימנע ממסירת מידע על פי הסייגים הקבועים בחוק ובכל מחלוקת שכזו הנסבה סביב סירובה של רשות למסור אינפורמציה כזו או אחרת תוגש, בד"כ, עתירה לפי חוק חופש המידע לפי הכללים המסוימים הרלוונטיים לעתירה מסוג זה.

הרשות הציבורית נהנית בד"כ מחזקת תקינות המעשה המנהלי ועם זאת מקום בו מרגיש האזרח - הפרט נפגע מהחלטת הרשות הציבורית בעניינו, יוכל הפרט להגיש דרישה למתן נימוקים להחלטה מצד הרשות שתוגש בראשית לגורם המוסמך מטעם הרשות הציבורית ובמקרה הצורך עשויה דרישתו לקבל אף ביטוי בהגשת עתירה מנהלית לבית משפט מחוזי בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים נוכח ההחלטה של הרשות הציבורית שבעקבותיה וביישומה רואה הוא עצמו נפגע, זאת על פי הכללים הקבועים בחוק בתי משפט לעניינים מנהליים, תש"ס – 2000 ובהתאם לעילות המנויות בתוספת הראשונה כמו גם בהתאם לתקנות בתי משפט לעניינים מנהליים (סדרי דין), תשס"א – 2000.

למען התמונה המלאה, יצויין כי קיימות דרכים נוספות לתקיפת החלטות רשות ציבורית, זאת בהתאם לטיב ומהות ההחלטה, ובהן הגשת השגה, ערר, תובענה מנהלית וערעור מנהלי על פי הכללים והעילות המנויים בחוק בתי משפט לעניינים מנהליים.

להגשת עתירה מינהלית נקבע מועד בחוק, בד"כ תוך 45 ימים ממועד קבלת ההחלטה, אלא אם כן נקבע בדין אחרת, ועם זאת רשאי בית המשפט לדחות

עתירה מינהלית על אף שהוגשה תוך מניין הימים אם נראה כי קיים שיהוי בהגשת העתירה .

במהלך הגשת עתירה מינהלית, עשוי בית המשפט לחייב את הרשות המשיבה בהגשת כתב תגובה ובהמשך בהגשת כתב תשובה תוך שקיימת אפשרות על פי התקנות להגיש בקשה למתן פרטים נוספים שעניינה הבהרה או השלמה של נימוקים בעובדה או בחוק ושנוכרים בכתב התשובה שהוגש על ידי הרשות הציבורית.

הבסיס לדרישה שכזו נובע בעיקר מתוך חובות האמון המוטלות על רשויות ציבוריות.

קשת הפסיקה הרחבה מעידה כי נטיית בתי המשפט לחייב את הרשויות במסירת אינפורמציה לפרט זאת על מנת לאפשר לו כי תמומנה זכויות נוספות העומדות לו ומהוות זכויות יסוד בהליך הוגן ובראשן זכות הטיעון והשימוע.

עוד משנות ה'80 החלה המגמה לחייב את הרשות בראש ובראשונה לנהוג בניקיון כפיים ומשלא עשתה כן לא היה לה אלא להלין על עצמה ובית משפט נטה שלא להטיל חובה מנגד על הפרט לעניין זה ראה בג"צ 10/80 **יצחק זילכה נגד ראש עיריית חולון**.

בהמשך, נתקבל פס"ד בג"צ 164/97 **קונטרם בע"מ נ' משרד האוצר אגף המכס והמע"מ** שם בין היתר נעשתה אבחנה בין החובה של רשות לשמש כנאמן של הציבור לבין אי החובה של הפרט לשמש כנאמן של המנהל הציבורי אך הדיעה הרווחת הצביעה על החובה להדדיות, שנובעת גם מהחובה לבוא בניקיון כפיים מצד הפרט ולא להטעות את הרשות הציבורית .

החובה לפעול בשקיפות ובהגינות הוכרה וצברה עור וגידים בפסיקה הענפה שיצאה תחת ידי בתי המשפט לעניינים מנהליים תוך יסוד הגשמת העיקרון הדמוקרטי ומתן לגיטימציה חוקית לפעולות הרשות.

מכח חובה זו חלה על הרשויות גם החובה לפרסם את ההנחיות לפיהן הן בוחנות את ענייניו של הפרט זאת על מנת שהאזרח יוכל להתמודד עם ההחלטה בענייניו, טיבה והדרך בה התקבלה.

לאחרונה, הרחיב בית המשפט את החובה לפרסום גם לגבי סוג הנחיות שעד כה לא היתה חובה לפרסמו .

לסיכום הדברים ראוי לאזכר את פסה"ד בג"צ 3751/03 **יוסי אילן נ' עיריית תל אביב יפו** שם אוזכרה קשת רחבה של פסקי דין המהווים אדן יסוד בסוגיה זו והמלמדים כי תכלית עיקרון השקיפות הינה הבטחת תקינות פעילות המנהל הציבורי המשמש בראש ובראשונה כנאמן ציבור ותכליתו לשרת את הכלל וכשחובתה לפעול על פי סמכויות המוקנות לה על פי הדין בנאמנות ומתוך ראית טובת הציבור כשפעילות בשקיפות תבטיח בקרה ופיקוח על אותן הפעולות מצד הרשות הציבורית.

המאמר הינו בגדר מידע כללי בלבד, ואין בו כדי להוות תחליף לקבלת ייעוץ משפטי ו/או תחליף לקבלת חוות דעת משפטית. הכותבת אינה נושאת

באחריות כשלהי כלפי הקוראים ויש לראות בכתוב כמתן הסבר כללי ולא מחייב ובכל מקרה אין לראות במאמר משום מצג ו/או חוות דעת. כל הזכויות שמורות לכותבת.